

Міхно О. (2019) Педагогічний календар. Жовтень-2019. Постаті [140 років від дня народж. Германа Ноля (Hermann Nohl, 1879–1960), 140 років від дня народж. Амвросія Андроховича (1879–1942), 160 років від дня народж. Ганни Берло (1859–1942), 225 років від дня народж. Якова Геровського (1794–1850), 100 років від дня народж. Річарда Стенлі Пітерса (Richard Stanley Peters, 1919–2011)]. *Освіта і суспільство*. №10. С. 10.

Педагогічний календар. Жовтень 2019

Постаті

140 років від дня народження Германа Ноля (Hermann Nohl, 1879–1960), німецького філософа, теоретика педагогіки

Герман Ноль народився 7 жовтня 1879 в Берліні. Навчався в Берлінському університеті, студіюючи історію, філософію та германістику. Викладав філософію в Єнському університеті (з 1908). У 1920-1937 і 1945-1947 професор філософії та педагогіки Геттінгенського університету. Поряд з Едуардом Шпрангером і Теодором Літтом є провідним представником так званої університетської педагогіки. Один з ініціаторів і теоретик руху реформаторської педагогіки у Веймарській республіці.

Поворотним моментом у житті Германа Ноля стала Перша світова війна. Після смерті кількох друзів він усвідомив, наскільки безглуздою і суперечливою була ця війна, і вирішив присвятити себе педагогіці.

Г. Ноль поділяв ідеї «філософії життя» Вільгельма Дільтея і прагнув перенести їх в педагогіку, трактуючи її як науку про розвиток людського духу. Філософія і естетика були для Ноля передумовами розвитку педагогічної теорії і осмислення педагогічної діяльності. Водночас він виступав за «автономію педагогіки». З позицій феноменології Ноль обґрунтовував педагогічний процес, педагогічне спілкування як засіб пізнання дитини, привертаючи увагу до виховних проблем. Визнаючи необхідність систематизації філософських, психологічних, соціологічних та інших знань про людину, Ноль підкреслював важливість розвитку власне педагогічного вчення про людину. Ці позиції відображені в «Педагогічній енциклопедії» («Handbuch der Pädagogik») в 5 томах, виданої спільно з Людвігом Паллатом в 1928-1933.

Г. Ноль вирішальною вважав біологічну природу людини, так званий життєвий шар особистості, в якій бачив основу всіх її душевних якостей. Велике значення надавав життєвому досвіду дитини і вважав головним для вихователя вміння його аналізувати. Сила людини, за Нолем, полягає в багатстві життєвого досвіду, який у школі повинен бути впорядкований, систематизований, понятійно розчленований. До вирішення цих завдань і зводиться проблема навчання. Концепції Г. Ноля справили великий вплив на розвиток педагогіки в Німеччині.

Герман Ноль поряд Гертрудою Боймер та Паулем Наторпом зробив значний внесок у розвиток соціальної педагогіки як самостійної наукової дисципліни. Завдання соціальної педагогіки він вбачав у екстремній допомозі, коли школа і сім'я з якихось причин не можуть виконувати свої функції.

Помер Герман Ноль 26 вересня 1960 в Геттінгені.

140 років від дня народження Амвросія Андроховича (1879–1942), українського історика, педагога

Амвросій Андрохович народився 17 жовтня 1879 в м. Лиска (нині – смт Лисець Тисменицького району Івано-Франківської обл.). Навчався у народній школі у м. Лисці та с. Горохолині, у польській Станіславській гімназії, далі – на правничому відділі Львівського (1898–1901), згодом – Краківського (1901–1902) університетів. У 1904–1908 на філософському відділі Львівського університету вивчав українську та класичні мови. В 1909 після складання учительських іспитів допущений до викладання української мови як головного предмета, а класичних мов як побічного в гімназіях і реальних школах Галичини з українською та польською мовами навчання.

В 1903–1904 у Коломийській гімназії викладав українську та класичні мови, а 1904–1911 вчителював в Академічній гімназії у Львові; викладав класичну філологію у польській гімназії у Тереховлі та в українській гімназії в Перемишлі; українську мову у двомовній чоловічій учительській семінарії у Станіславі, двомовній жіночій учительській семінарії та III Державній учительській жіночій семінарії у Львові. У 1928–1931 – директор Державної учительської семінарії в Сокалі, а в 1931–1934 –II Державної учительської жіночої семінарії у Львові. У 1934–1939 вчителював у дівочій Семінарії сестер василіянок у Станіславі. У 1941–1942 – професор Греко-католицької богословської академії у Львові. Член комісії Краєвої шкільної ради, яка затверджувала видання букварів і читанок для народних шкіл. Член Історично-філософської секції Богословського наукового товариства (1932).

Серед основних наукових зацікавлень А. Андроховича – історія культурних рухів на західних українських землях, насамперед – шкільництво Галичини кінця XVIII – початку XIX. Автор монографії про віденське Barbareum (1774–1784), утворене австрійською владою для українських студентів-богословів (з Галичини, Буковини та Закарпаття), праці про львівське Studium Ruthenum (1757–1845), декількох нарисів про шкільних діячів-українців часів приєднання Галичини до Австрії (Іван Лаврівський, Іван Горбачевський). А. Андрохович друкував багато рецензій на шкільні підручники, займався історією діяльності філії «Просвіти» в Станіславі, минулим академічної гімназії у Львові.

Крім наукової праці, А. Андрохович ще зі студентських років цікавився музейництвом і збирав для львівських українських музеїв старі ікони, стародруки, рукописи, а до бібліотек старі й новіше твори.

Дійсний член НТШ (1923).

Помер Амвросій Андрохович 16 жовтня 1942 у Львові, похований на Личаківському цвинтарі.

160 років від дня народження Ганни Берло (1859–1942), української історикіні, філологині, педагогині

Ганна Львівна Берло народилася 17 жовтня (за деякими джерелами 5 (17) вересня) 1859 в с. Вороньків Переяславського повіту Полтавської губернії (нині село Бориспільського району Київської області). Походила з давнього

українського козацько-старшинського роду. Навчалася у підготовчому пансіоні Карла фон Кремера (Бориспіль, 1868–1870). Закінчила із золотою медаллю Ольгинську гімназію (Київ, 1876). Слухачка публічних лекцій з історії (В. Антоновича), з історії зарубіжної літератури (М. Дашкевича), історії російської мови і літератури (В. Малініна) Київського університету св. Володимира.

Працювала класною наставницею (з 1876), викладачкою російської мови (з середини 1878) Ольгинської гімназії, приватної жіночої гімназії В. Ващенко-Захарченко (1881–1904). Учасниця групи для складання біографічного словника українських діячів під керівництвом В. Антоновича (поч. 1890-х). Дійсний член історичної та філологічної секції Українського наукового товариства у Києві (з 1907). Член Наукового товариства Т. Шевченка у Львові

У 1919 залишила педагогічну діяльність і працювала науковою співробітницею Комісії для складання біографічного словника діячів України (1919–1929); перекладачкою історичної секції Всеукраїнської Академії наук; бібліотекаркою бібліотеки ВУАН (1920–1933), звільнена з бібліотеки внаслідок ідеологічних «чисток» у серпні 1933.

Ганна Берло знала 5 іноземних мов (англійську, німецьку, польську, французьку, італійську), переклала українською новелу Р. Кіплінга «Чудо Пуран-Багата» та поезії П.-Б. Шеллі та Г. Гайне. Співпрацювала з Борисом Грінченком у заснованій ним «Просвіті» (1906–1908), зокрема писала картки до майбутнього «Словаря української мови» Б. Грінченка. Авторка підручників з російської граматики для шкіл у 2-х частинах (до 1917 1-а витримала 10 видань, 2-а – 5), з української граматики (1919).

Г. Берло досліджувала свій родовід і написала ґрунтовну працю про свого пращура, засновника Переяславського колегіуму – «Арсений Берло, єпископ Переяславский и Бориспольский. 1744 г.: Биографический очерк» (1904). У статті «Мої знайомства з деякими українськими діячами» (журнал «Україна», 1929) Г. Берло розповіла про своє спілкування з В. Антоновичем, О. Барвінським, Б. Грінченком, П. Житецьким, М. Комаровим, О. Кониським та багатьма іншими відомими українцями.

Померла Ганна Берло у 1942 в Києві.

160 років від дня народження Джона Дьюї (John Dewey, 1859–1952), американського психолога, педагога, філософа

Джон Дьюї народився 20 жовтня 1859 в Берлінгтоні (штат Вермонт) в сім'ї тютюнового фабриканта. Закінчив Вермонтський університет, після чого у 1879-1881 викладав у приватній школі в Ойл Сіті (Пенсильванія). Далі вступив в університет Джона Хопкінса, де йому пощастило співпрацювати зі Стенлі Голлом, засновником педології. Почавши свою педагогічну діяльність викладачем коледжу, Дьюї служив цій професії все життя, працюючи професором Мічиганського університету, далі став «зіркою» найбільшого в США «дітища Джона Рокфеллера» – Чиказького університету (1894–1904), а потім провів двадцять шість років в стінах Педагогічного коледжу Колумбійського університету (1904–1930) – центру світового значення з підготовки вчителів, за що і отримав високий титул - «учитель учителів».

Філософсько-педагогічна платформа мислення Дьюї формувалася під впливом ідей Коменського (ідея пансофії, принципи наочності, природовідповідності), Руссо (теорія природного виховання), Песталоцці (ідея розвиваючого навчання), Гербарта (теорія інтересів), Спенсера (ідея заохочення духу приватної ініціативи, утилітарний підхід до знань).

Педагогічна діяльність стала для Дьюї полем думки, суперечок і аналізу. Саме тут народжувалася його модель експериментальної школи, яку вчений зумів втілити в життя. Саме тут формувалася і перевірялася його власна філософія освіти. Інтересу Дьюї до соціальних проблем сприяли глибокі зміни в американському суспільстві, пов'язані з бурхливою індустріалізацією країни, напливом іммігрантів, руйнуванням традиційних відносин і цінностей, характерних для сільської громади.

Чималу роль у загостреній увазі Дьюї до соціальних проблем відіграло знайомство з Еліс Чіпман – молодою жінкою з яскраво вираженою незалежною позицією та соціальною активністю, яка у 1886 стала його дружиною. Великий вплив на Дьюї мала громадська діячка та педагогиня Джейн Аддамс, яка заснувала в Чикаго перший незвичайний заклад – сетльмент, що став Меккою для всіх, хто цікавився реформуванням суспільства шляхом реорганізації освіти. Тут були клуби за інтересами, гуртки взаємонавчання, дослідні групи для вивчення місцевих проблем та розробки програм соціальних реформ.

В 1896 Дьюї разом з дружиною створює при Чиказькому університеті школу-лабораторію, призначення якої полягало в перевірці його філософських і психологічних ідей. Теоретичним ключем у роботі школи була ідея Дьюї про те, що «суспільство може бути реформоване через школу». Але для цього школа повинна сама радикально змінитися і стати громадою, в якій всі учні залучені в спільну і продуктивну діяльність і навчання відбувається в процесі цієї діяльності.

Маючи світову популярність, вже у досить похилому віці він вирушає наприкінці 1920-х в тривалі подорожі країнами, в яких відбулися революційні перетворення (СРСР, Китай, Мексика, Туреччина). Педагогічні ідеї Дьюї нерозривно пов'язані з його філософсько-соціальними поглядами. Філософ бачив у освіті потужний засіб розвитку справжньої демократії. Дьюї письменник дуже плідний. З-під його пера вийшло приблизно 30 книг і близько 900 статей. Помер Джон Дьюї 1 червня 1952 року в Нью-Йорку.

225 років від дня народження Якова Геровського (1794–1850), українського педагога, релігійного та громадського діяча, священника УГКЦ

Яків Симеонович Геровський народився 24 жовтня 1794 в с. Новий Язів (Язів) Яворівського повіту на Львівщині. Навчався у Яворові, далі – в Перемишльській гімназії та Львівському університеті. За рішенням Львівської консисторії УГКЦ, яка в порозумінні з віденською владою почала місіонерську діяльність серед слов'ян Австрійської імперії після Віденського конгресу, був висланий до Хорватії. Тут у місті Крижевці у 1817 прийняв сан священника. В 1820–1822 в Шибенику (Хорватія) викладав біблійні науки та догматику в новоутвореній духовній семінарії. У 1823 Я. Геровського відкликають до Відня.

Склавши іспит із догматики, він повертається до Львова, читає лекції в гімназії, а невдовзі стає професором Львівського університету. Три рази був деканом богословського факультету (1837, 1841, 1845), у 1841–1842 був ректором Львівського університету. Під час революції 1848 р. очолював «Руську Раду» у Жовкві.

Яків Геровський часто відвідував львівські школи й поступово запалився ідеєю створення інституції, в якій мали б змогу навчатися найздібніші діти селян, ремісників, міщан. За його ініціативою дві кімнати кам'яниці Йосифа Павловича у Львові перетворили на бурсу. В одній з кімнат мешкав сам Геровський, а в іншій – двадцятьоро бурсаків. Жила бурса коштом Я. Геровського. Щоранку професора бачили на львівському базарі, де він заповував продукти для своїх бурсаків. Яків Геровський навчав своїх вихованців не цуратися українського походження, шанувати батьків, вміло збуджував патріотизм в душах учорашніх сільських хлопчаків, закладав в їхню свідомість ідею служіння українському народові й відповідальності перед народом.

Помер Яків Геровський 5 вересня 1850 у Львові.

Зважаючи на великі заслуги Я. Геровського перед українською культурою, одна з перших просвітянських організацій українців – Галицько-Руська матиця (створена у 1848) – заснувала Фонд імені Якова Геровського, з якого виплачувалися стипендії селянським дітям.

100 років від дня народження Річарда Стенлі Пітерса (Richard Stanley Peters, 1919–2011), англійського педагога, представника аналітичного напрямку в педагогіці

Річард Стенлі Пітерс народився 31 жовтня 1919 в Муссурі, Індія. Своє дитинство він провів в Англії. Примітно, що його приватним репетитором був не хто інший, як знаменитий письменник Джордж Оруелл. Закінчив Королівський коледж, а згодом – Оксфордський університет і в 1942 отримав ступінь бакалавра мистецтв. У 1944 почав викладацьку кар'єру в Лондонському університеті, де також вивчав філософію і психологію. У 1949 Пітерс отримує докторський ступінь і відтоді продовжує свою кар'єру в Лондонському університеті аж до виходу на пенсію в 1983 (викладав філософію освіти). У 1961 викладав філософію освіти в Гарвардському університеті. У 1971 Пітерс став деканом Інституту освіти Лондонського університету. Під його керівництвом Інститут став однією з головних установ, які займаються розвитком і популяризацією філософії освіти у Великій Британії.

Р.С. Пітерс – один із засновників в 1964 Товариства філософії освіти Великобританії / Philosophy of Education Society of Great Britain. У 1966–1982 редактор «Журналу філософії освіти»/«The Journal of Philosophy of Education».

Розробляючи теорію виховання, Пітерс відмовляється від визнання релігійної моралі як основи морального виховання, протестує проти авторитарного виховання, з одного боку, і проти відкрито індивідуалістичних тенденцій – з іншого. Прагнучи подолати релятивізм і нігілізм в моралі, філософ пропонує систему морального виховання на методологічній основі

неопозитивістської етики, «раціональний кодекс моральності», заснований на положенні про особливу логіку мови моралі.

Найважливішим моральним принципом Пітерс вважає вміння враховувати інтереси інших людей, поставити себе на місце іншого. Значну роль відводить виховує характеру навчання, вважаючи, що освіта є невіддільною від морального виховання і формування світогляду. Пітерс писав: «Саме освіта робить якість життя кращим. Те, як людина живе, залежить від того, що вонабачить і як вона це розуміє. У школах ми можемо спостерігати високий ступінь концентрації когнітивного контенту (література, наука, історія). Але освічена людина – не та, яка просто вивчає все це, а та, яка здійснює цілий спектр дій, поглиблює і розширює своє розуміння і чуттєвість. І цьому процесу немає кінця».

Помер Річард Стенлі Пітерс 30 грудня 2011 р. в Лондоні.